

Riemuylioppilaan puhe, Joutsan yhtenäiskoulu ja lukio 3.6.2017

Arvoisa rehtori, hyvät opettajat, uusien ylioppilaiden ansaitusti ylpeät läheiset, pirteät riemuylioppilaskaverit avec ja erityisesti te tämän kevään ylioppilaat.

Me riemuylioppilaat emme liene jättäneet havaittavia merkkejä kouluumme, mutta käsiemme jälki näkyy. Varsinkin pojille luontainen taipumus joutua arestiin sovitetiin tuolloin kaivamalla lauantaisin kantoja koulun pihasta. Niille meistä, jotka koulubussi toi maanantaina kouluun ja haki lauantaina kotiin, aresti merkitsi marssia matkahuoltoon soittamaan vanhemmille, että ”jouduin arestiin – pääsen kotiin vasta viikon päästä”. Pitkä yhteinen koulu-aika kokemuksineen ei meitä yhteen hitsannut, vaan ylioppilasjuhlista lensimme kukin tahoillemme toisistamme tietämättä. Monet meistä eivät enää koskaan tavanneet tai tapaa. Useille täällä nyt oleville kerta on enintään toinen 50 vuoteen.

50 v sitten me riemuylioppilaat, 14 nuorta naista ja 12 pojan koltiaista, olimme samassa tilanteessa kuin te nyt, mutta huonommin valmistautuneita. Ei ollut loistavasti toteutettuja koulun kotisivuja videoineen edellisestä ylioppilasjuhlasta. Itse en 50 v sitten ollut vielä nähnyt yhtään ylioppilasjuhlaa, joten kokemus oli ainutkertainen.

Kunnioitettu rehtori Antti Hossola aloitti 1967 kevätkuulussa ylioppilastodistusten jaon lukemalla ”Terho Olavi Eloranta, joka Joutsan Yhteiskoulussa on suorittanut ylioppilastutkinnosta 26 päivänä syyskuuta 1947 annetun asetuksen määräämät suulliset tutkinnot, on kirjallisissa pakollisissa kokeissa sekä kirjallisissa ylimääräisissä kokeissa saanut seuraavat arvosanat ...”. Kuuntelin paikallani seisten, kunnes rehtori lopetti, jolloin ampaisin kuin jänis makuulta ja ehdin ravata portaat ylös, kun rehtori yllätyksekseni jatkoi: ”Tämän perusteella ylioppilastutkintolautakunta on hyväksynyt hänet nn puoltoäänellä ja yleisarvosanalla x, mikä täten ...”. Vahingosta viisastuneena seisoin paikalleni liimautuneena, kunnes rehtori katsoi minuun silmälasiansa yli siten ilmaisten, että tule nyt. Sain todistukseni rehtorilta ja lakkini luokanvalvojalta, joka supatti jotain mistä en saanut selvää. Otettuani lakin käteeni, totesin, että sen sisällä oli metrikaupalla Fredriksonin silkkipaperia. Yritin hivuttautua niin lähelle takana olevan esiripun äärimmäistä reunaa, että voisin huomaamatta poistaa hatusta paperit ja heittää ne verhon taakse. Vaan yhdeltäkään silmäparilta en piiloon päässyt, joten tyydyin painamaan lakin papereineen päähäni, kun käsky kävi. Poistuimme aakkosjärjestyksessä ottaen pöydän kulmalle asetetusta pinosta mukaamme pankin lahjoittaman todistuskansion. Istuin helpottuneena paikalleni, mutta nousin ylös huomattuani, että muut jäivätkin seisomaan. Estradilla syntyi hämminkiä, kun aakkosissa viimeinen Anita Vatanen jäi ilman kansiota. Ehdin mielessäni tuomita pankin laskutaidon, kunnes huomasin, että minulla oli kaksi kansiota. Anita kuului tunnettuun yrittäjäperheeseen, joka harjoitti myös kiinteistövälitystä. Perheen iskevä mainoslause on levinnyt kaikkialla Suomessa tunnetuksi sloganiksi, joka minuun vieläkin vaikuttaa erityisen puhuttelevasti. ”Älä välitä, anna Vatasen välittää”.

Tuolloin ylioppilastodistus oli kiveen hakattu dokumentti, jonka arvosanoja ei voinut korottaa eikä lisätä. Joillakin meistä tuo dokumentti pysyvästi sulki oven haluttuun ammattiin. Joillakin se avasi ovia, joista sitten kuljettiin vain siitä syystä, että ne olivat auki. Harva pääsi ihanneammattiinsa. Moni ajautui pysyvästi pätkätöihin. Minäkään en koskaan saanut hakemiani työpaikkoja Suomesta – töitä kyllä. Missään vaiheessa mieleen ei tullut, että pitäisi saada koulutustaan vastaavaa työtä – työtä vastaavaa koulutustakaan ei ollut.

Ratkaisevasta merkityksestään huolimatta, ylioppilastodistuksella oli vähän käyttöä. Itse tarvitsin sitä vain yliopistoon pyrkiessäni. Lukion päästötodistuksen ainoa käyttö oli nököttää täytekakun

vieressä lakkiaisvieraiden uteliaisuutta tyydyttämässä. Nämä todistukset eivät ennakoivat menestystä tulevassa elämässä. Matematiikan approbatur riitti Alexander Stubb'ille

valtiovarainministerin tehtävään ja riittää myös Euroopan rahakirstun vartijan virkaan, jos hän siihen suostuu. Salossa riemuylioppilaaksi juuri päässyttä Sauli Niinistöä ei ole kansan suosion ja luottamuksen saavuttamisessa haitannut lukion päästötodistuksen keskiarvo 6,5. Silti heille, kuten meille kaikille, koulussa saatu opetus on mahdollistanut uusien asioiden oppimisen. Tasavertaisista kyvyistä kilpailun voittaa se, jolla on parempi opettaja. Internet on luonut mielikuvan, että mitään ei tarvitse opetella ulkoa, koska tieto vanhenee ja uusien löytyy netistä. Tieto ei kuitenkaan vanhene, ainoastaan täydentyy. Vain mielipiteet muuttuvat. Internet tarjoaa valmiiksi pureskeltuja mielipiteitä, faktojakin, mutta ei niiden ymmärtämistä.

Tänään yleinen mielipide ruokkii uskoa siihen, että kehitys kiihtyy ja on jo nopeampaa mitä ihminen ehtii omaksua. Kuitenkin ihmiskunnan merkittävimmät keksinnöt ovat ikivanhoja ja nykyiset innovaatiot vain niiden suorituskyvyn ja sovellusten teknistä parantamista. Aura loi perustan väestöräjähdykselle 8000 vuotta sitten, pyörä mahdollisti tavaroiden liikuttamisen 6000 vuotta sitten, kirjoitustaito aloitti tiedon säilyttämisen ja siirtämisen 5200 vuotta sitten, rahaa maksuvälineenä on käytetty jo 5000 vuotta, rokotukset aloitettiin jo 2900 vuotta sitten saaden seurakseen 90 vuotta sitten antibiootit, ruuti keksittiin 1200 vuotta sitten niin raivaus-, tappo- kuin työntövoimavälineeksi. Tämän vuosituhatosen merkittävin keksintö lienee hyödytön kiire. Ihmisen henkisessä kapasiteetissa ei ole tuhansiin vuosiin tapahtunut merkittävää edistymistä. Me ihastelemme luolaihmosten tavoin tähtikirkasta taivasta sen äärettömyyttä ymmärtämättä. Mitä ja missä on se valtaosa maailmankaikkeuden aineesta ja energiasta, josta emme millään nykyiselläkään instrumentilla saa mitään tietoa.

Teidät lakitetaan itsenäisen Suomen 100-vuotisjuhlavuonna. Teidän elämäenne seurataan ja siitä tehdään tilastoja ja väitöskirjoja. Silti tekin olette oman onnenne seppiä. Meidän riemuylioppilaiden puolesta toivotan teille onnea ja menestystä vakuuttaen, että kun jaksatte elää, niin teistäkin tulee vanhoja. Jätän vapaaseen harkintaanne ja tulkintaanne pari opettavaa aforismia. Jyväskylän yliopiston emeritusprofessori Eino Heikkinen viljeli sanontaa ”Olipa kerran huono-onninen kaveri, joka aina kun häntä kohtasi epäonni lohdutautui sillä, että asiat voisivat huonomminkin olla. Ja joka ikinen kerta hän huomasi olleensa oikeassa.” Itse olen vasta oppimassa, että kaikkeen inhimilliseen elämään niin työssä, huveissa, harrasteissa kuin erityisesti avioliitossa tai parisuhteessa pätee oivallus ”On mukavampaa olla edes joskus onnellinen kuin aina oikeassa”.